

August Spångberg

SPANIEN I REVOLUTION

Folkets Förlag
Stockholm

3:e upplagan

A/B Politikens Tr., Sthlm 1937

Spaniens framtid ligger i stöpsleven. Det utgör i dag tummelplatsen för alla riktningar och åskådningar. Där kämpar fascism och socialism mot varandra. Där spekulerar stormakterna i framgångar för sina imperialistiska intressen. Där ges storslagna exempel på uppoffring och heroisk kamp, men där lurar även förräderi och faror av olika slag. Skall Spaniens arbetande folk avgå med seger? Skall den internationella arbetarsolidariteten bestå det prov den spanska kampen ställer på densamma? Skall det arbetande folket överhuvud tillräckligt kunna skilja på vän och fiende? I vilka läger framträder dessa och hur? Det är frågor, som måste redas upp för att man skall kunna dra fullt riktiga lärdomar av det spanska dramat. Det gäller dock framför allt att bringa all den hjälp som är möjlig för en seger över fascisterna. Enighet kring denna uppgift borde vara möjlig trots olika åsikter som i övrigt kunna göra sig gällande.

Fascistkuppens klasskrafter.

Spanien räknar c:a 25 miljoner invånare. Omkring två tredjedelar har sin utkomst av jordbruket. Jorden har i stor utsträckning ägts av feodala adelsmän och den katolska kyrkan. Fördelningen av jordbruket är övrigt mycket ojämn. Statistiken utvisar att två proc. av jordinnehavare brukar 36 proc. av jordbruken, under det 98 proc. jordbrukare innehar 64 proc. 1,440 gods innehar öframför 0 hektar vardera under det över 5 miljoner jordbrukare innehar jordbruk understigande 10 hektar vardera. Vid en beräkning efter jordfördelningen finner man högst 200,000 jordbrukare som kan räknas till de fascistiska klasskrafterna under det c:a 6 miljoner borde ha sin givna plats på den antifascistiska fronten.

Räknar man till fascisterna även de relativt fåtaliga storkapitalisterna, militärerna och prästerna, som av släktband och ekonomiska intressen är knutna till samma intresseblock som godsägarna, har man den grupp, som utgjorde kärnan i den fascistiska kuppen. I förhållande till Spaniens hela invånarantal utgör de inre fascistiska styrkorna ett försvinnande fåtal, som lätt skulle ha övervunnits om Spaniens folk självt fått avgöra sitt öde utan inblandning från de fascistiska staternas sida.

Folkets stora flertal mot fascismen.

Sex miljoner bönder och lantarbetare har utsugits av mindretalet storgodsägare och levde under synnerligen svåra ekonomiska förhållanden. Av den katolska kyrkan trycktes de ner i andligt slaveri och okunnighet. Men tillsammans med miljoner arbetare i industri och gruvor utgör dessa förtryckta massor klasskrafter för frihet och krafter av vilka Franco ej kunde räkna att erhålla stöd. Fascisterna sökte naturligtvis även vinna de fattiga bondemassorna genom löften om tilldelning av jord. Precis som tidigare i Tyskland. Även de arbetslösa lovades stöd av fascisterna. Arbetarorganisationerna kunde å sin sida bevisa ihålligheten i fascistlöftena, och mot dessa löften ställa upp ett program för en omdaning av landets ekonomiska och sociala liv. Massorna hade även lång erfarenhet av hur litet överklassens löften betydde. Böndernas stora flertal önskade en genomgripande agrarreform, som gav dem möjlighet till jord och utkomst. Industrierbetarna hade årtionden av hård klassmedveten kamp bakom sig. De var revolutionärt inställda, och, som de fick tillfälle att visa, fascistens svurna fiender. Den stora massan av Spaniens befolkning stod vid fascistkuppens genomförande som pådrivande krafter bakom regeringen för en reformvänlig politik, och för ett system som bättre än feodalväldet och de reaktionära diktaturerna skulle kunna tillvarata landets tillgångar till nytta för dess befolkning.

Spaniens arbetare härdade i tidigare kamp.

Trots efterblivenhet i ekonomiskt och socialt avseende, med en omfattande analfabetism, har den revolutionära arbetarrörelsen gamla traditioner i Spanien. Sålunda var Spaniens arbetare redan 1864 representerade på första internationalens kongress i Bryssel. Däremot

saknar Spaniens arbetare gamla parlamentariska traditioner. Under anarkismens starka inflytande har arbetarna närmast visat en föraktfull inställning till val och parlamentarism. De har litat till strejken och den direkta aktionen som det säkraste medlet för arbetarklassens framgång. Många lokala och landsomfattande strejker med gatustrider, barrikader och vapen har utkämpats. Nederlagen har kanske blivit fler än framgångarna, men den spanske arbetaren har aldrig förlorat modet. Man har härdats och stålsatts av både med- och motgång och även efter de hårdaste nederlag stått färdig att träda i en ny kamp.

Socialdemokratisk regering under feodaldiktatur.

Den feodala godsägaradeln, den katolska kyrkan och monarkin härskade oinskränkt intill 1931. Inom denna trånga feodala ram har emellertid sedan årtionden rått en kamp för större frihet. På oppositionslinjen har både den borgerligt-liberala rörelsen och arbetarrörelsen befunnit sig i kampställning mot den rådande diktaturen.

Efter valet 1931 bildades Spaniens första socialdemokratiska regering. Samtidigt måste konungen Alfonso XIII under det revolutionära trycket lämna landet. Det ställdes stora förhoppningar på den nya regeringen. Men de gamla härskarna fick alltjämt sitta i orubbat bo. Godsägaradelns och kyrkans ekonomiska välde över bondebefolkningen och lantarbetarna, liksom industribaronernas över arbetarna, blev vid det gamla. Regeringens svaghet och ovilja att gripa in för djupgående reformer framkallade allmän förbittring. Bönderna reste sig inom stora delar av landsbygden och lade beslag på den jord de odlade. Arbetarna nedlade arbetet och krävde bättre löne- och arbetsvillkor. Regeringen svarade massorna dels med militär, dels med löften, som aldrig hölls, för att slutligen helt vika undan för de feodala grupperna och lämna regeringen i borgerliga händer.

Regeringarnas våldsmetoder, de uteblivna reformerna, nederlagen vid ett flertal strejker, framskapade missmod och misstro. Antiparlamentarismen tilltog. Vad hade man att vänta av regeringar och parlament, som endast gav tomma löften och besvarade folkens berättigade krav med militär och beväpnade poliskårer? Många sökte genom väpnade angrepp ernå vad regeringar och parlament saknade vilja och förmåga att genomföra.

År 1934 genomfördes ett nytt val i terrorns tecken. De radikala riktningarna förföljdes och många revolutionärer gick principiellt emot deltagande i valet. Resultatet blev en klar reaktionär majoritet, samt en öppet kontrarevolutionär regering med Gil Robles i spetsen. Nu skulle arbetarklassen slå ner! Under Gil Robles diktatur sökte man också krossa hela arbetarrörelsen. Organisationer förbjöds och tiotusentals arbetare dömdes till långa fängelsestraff. Fängelserna blev i sin tur tortyrkammare där arbetare misshandlades och dödades. Flera tusen personer måste fly ur landet undan förföljelserna och terrorn. Officiellt hade reaktionen segrat, men arbetarklassen var trots allt inte slagen. I illegala organisationer samlade den sina krafter för nya drabbningar. Arbetarklassen hade inte längre något att förlora men allt att vinna.

Folkfronten segrar i valet 1936.

Gil Robles diktatur drev arbetarna samman. Småborgarna, som vid valet understött reaktionen, kom genom diktaturen i opposition till regeringen. Trots den ohämmade förföljelsen mot arbetarklassen och dess organisationer kunde regeringen icke hålla sig kvar utan ansåg sig tvingad att utskriva nya val i början av år 1936.

Till detta val bildades en folkfront bestående av samtliga arbetarriktningar samt de vänsterborgerliga. Även syndikalisterna uppgav sin hållning från 1934 och gick in för deltagande i valet. Valet ägde rum den 16 februari och gav en klar majoritet för folkfronten, som erhöll 262 mandat mot borgarnas 212 representanter. Därmed störtades Gil Robles och efterträddes av en borgerlig vänsterregering.

Den nya regeringen hade iakttagit lärdomarna av den socialdemokratiska regeringens misstag från 1931. Väljarmassorna bakom den nya regeringen hade vunnit erfarenheter och var bestämda i sina fordringar. Regeringen ansåg å ena sidan som sin uppgift att minska motsättningarna under så försiktiga former som möjligt, men den måste å andra sidan ta hänsyn till den folkvilja, som segrat i valet och som den representerade. Regeringen måste lätta på polisväldet, som tidigare ensidigt inriktats mot arbetarna. En del klasslagar upphävdes. Omkring 30,000 politiska fångar frigivas. Arbetare, som tidigare förlorat sina anställningar på grund av facklig och politisk verksamhet, erhöll rätt att bli återtagna i arbete. I regeringens proklamation att en ny regim skulle efterträda Gil Robles diktatur och vid fastställandet av författningen betonades, att Spaniens utrikespolitik var inriktad på att uppehålla freden och att Spanska republiken avvisade kriget som medel i det mellanfolkliga samarbetet. Sitt demokratiska sinnelag ville regeringen visa genom största möjliga tolerans även mot motståndare i republikens tjänst. Den förklarade att den vare sig ville tvinga någon i sin tjänst eller avhålla någon att träda i dess tjänst. Republiken skulle giva alla samma möjligheter under förutsättning att de ärligt ville befordra den republikanska tanken. Något politiskt tvång skulle icke få utövas och ingen skulle behöva försvara den nya politiska regimen, om densamma var misshaglig för vederbörandes egna principer. Den nya folkfrontsregeringen sökte sålunda genomföra demokrati i full utsträckning. Dess misstag bestod i att den inte tillräckligt räknade med det motstånd den fascistbetonade feodaladeln, kapitalisterna, prästerna och militären skulle komma att gå in för.

De blodiga julidagarna.

Den spanska demokratin, sådan den proklamerades efter folkfrontssegern, gav även frihet för fascismen att samla sina krafter. Förberedelserna till en väpnad kupp pågick i månader utan att regeringen gjorde något för att hejda densamma. Och så brakade det löst. Natten till den 18 juli genomfördes kupplanen samtidigt i hela landet. Förberedelserna hade gjorts grundligt in i minsta detalj. Det var lätt för fascisterna att ta kasernerna och militärförläggningarna, då militären tillhörde den släkt- och ekonomijunta som utgjorde kärnan i den fascistiska sammansvärjningen. Det beräknas att fascisterna på detta sätt kom att från början behärska c:a 85 procent av militärapparaten. Massor av privathus hade förvandlats till belägrade fästen i fascisternas händer. Kyrkorna hade i allmänhet befästs och från dessa sköt man på arbetarmassorna. Som exempel på hur noggrant man gick till väga vid förberedelserna kan nämnas att maskingevär placerats i Kolumbusstatyns kupol i Barcelona, från vilken kupol fascisterna kunde nå med sin gevärseld ned på i närheten liggande gator.

Så alldeles hemligt hade naturligtvis fascisternas alla förberedelser icke kunnat försiggå. Regeringen, som f. ö. endast bestod av borgerliga ledamöter, hade låtit fackorganisationerna förstå att man kunde vänta väpnad resning från republikens motståndare. Arbetarna var på sin vakt. De bevakade sina fackförbundslokaler för att hejda eventuella överfall. De gjorde framställning till regeringen om vapen för att kunna försvara republiken och den genom valet ernådda friheten. Men regeringen vägrade att utlämna vapen till arbetarna.

När utbrottet skedde fanns alla vapen hos de fascistiska kuppmaakarna. Arbetarmassorna saknade fullständigt vapen. Även i denna situation tvekade regeringen. Folkfronten vacklade, men arbetarfronten höll. Arbetarna kände kapitalisternas, jorddrottarna och kyrkans utsugnings- och förtryckaresystem. De hade färsk erfarenheter från de spanska fängelserna och dess terror. De förstod vad kampen gällde och att man inte hade dagar och veckor att vänta på. Och så drabbade styrkorna samman. De väl beväpnade fascisterna å ena sidan och den vapenlösa massan å den andra. Efter några timmar hade arbetarna erövrat de första vapnen. Med hjälp av dessa erövrades flera. Ingen kunde hejda den

revolutionära vägen. Kaserer erövrades av de nästan vapenlösa och militärt oskolade massorna. Kyrkorna rensades från maskingevär, beväpnade munkar och militär nedgjordes. Rensningsarbetet gjordes så grundligt att det fanns kyrkor, där det knappast kunde uppvisas sten på sten, som kvarlämnats av de framstormande massorna. Arbetsköparnas lokaler och kontor besattes och beslagtogs av arbetarna och deras organisationer. På tre dagar var fascisterna fullständigt slagna i stora delar av Spanien. Arbetarmassorna hade säkrat segern så att en klar front kunde dragas upp mellan det område som behärskades av republikens regering och arbetarorganisationerna och det som behärskades av fascisterna.

Stormakternas intrigspel.

Hade Spaniens folk själva fått bestämma sitt öde utan inblandning av främmande länder, skulle fascismen snart ha blivit utrotad i hela landet. Fascistkuppen hade emellertid företagits i intimt samarbete med det fascistiska Italien och det nazistiska Tyskland. Vapen, ammunition, flygmaskiner och soldater har från kuppens början stått till Francos förfogande. Franco lämnade genast den spanska ögruppen Balearerna till Italien och gick öppet Italiens och Tysklands ärenden. Det var ett klart landsförräderi med syfte att göra Spanien till ett tyskt-italienskt koloniområde. Därmed hotades emellertid Frankrikes och Englands medelhavsställning. Greppet över kolonierna skulle försvagas och den ekonomiska ställningen i Spanien kunna förloras. England och Frankrike önskar därför att Franco skall förlora, men de önskar å andra sidan icke en arbetarseger och ett socialistiskt Spanien. Genom dessa intressekonflikter ställdes Spanien från fascistupprorets början i medelpunkten för de imperialistiska stormakternas dragkamp och intrigspel.

Om de demokratiska staterna understött den spanska regeringen hade de därmed även understött den spanska arbetarklassen och deras strävanden i socialistisk riktning. Därav förklaras Englands och Frankrikes rävspel i den spanska kampen. Under det Tyskland och Italien försåg Franco med soldater och krigsförnödenheter avbröt de demokratiska staterna alla handelsförbindelser med spanska regeringen ifråga om vapenexport och levererade icke ens vapen, som beställts före fascistupproret. Mexiko är det enda land som öppet fortsatt med vapenexporten till Spanien.

Mexikos regering har lämnat följande motivering för sitt ställningstagande: ”Vi skall fylla vår plikt och våra avtal till Spanska republikens legitima regering utan att bekymra oss om motståndarnas idéer. Genom att ge en vänligt sinnad regering moralisk och materiell hjälp, sådan som den spanska republikens lagtima regering, har vi hållit oss till de moraliska regler som är ledande för vårt lands internationella förbindelser.” Mexikos regering var den enda som intog en riktig hållning, och även om dess vapenexport till Spanien var betydelsefull, så var Mexikos möjligheter alltför begränsade i förhållande till det behov, som förelåg. De övriga staterna svek och lämnade åt Spaniens folk att ensamma och vapenlösa ta upp kampen mot den internationella fascistiska invasionen.

Noninterventionsbluffen.

Uppenbart borde det ha legat i de demokratiska staternas intressen att leverera nödiga vapen till Spanien, som mot fascismen hade att försvara sin nyvunna demokrati. Framför allt hade detta varit Frankrikes med sin folkfrontsregering självklara plikt. Frankrikes utrikesminister förklarade också i parlamentet omedelbart efter Francokuppen, att Frankrike hade rätt att leverera vapen utan att därför kränka den internationella rätten, men att Frankrike avstod från detta för att ej stöta sig med Locarnomakterna bland vilka Italien (!) befann sig. Spanien hade vid denna tidpunkt vapenbeställningar i Frankrike, vilka dock från Frankrikes sida annullerades.

Folkfrontens Frankrike tog istället initiativ till en internationell blockad mot den spanska demokratin. Efter hänvändelser till övriga regeringar om gemensam ”nonintervention” var

den internationella vapenblockaden slutet mot det demokratiska Spanien. Endast Mexiko stod som lysande undantag.

Även Italien och Tyskland svarade välvilligt på Frankrikes förslag om nonintervention, men fortsatte att sända soldater och allt slags krigsmateriel till Franco. Fascisterna kom härigenom i en synnerligen gynnsam ställning. Spaniens lagliga regering hade övergivits och de fascistiska kuppmaakarna erhöll all hjälp från sina meningsfränder. Noninterventionen hade praktiskt blivit intervention. Den borgerliga regeringen Giral, som vid denna tidpunkt satt i spetsen för folkfronten, ansåg ställningen fullständigt ohållbar och trädde tillbaka. Regeringsansvaret lades i händerna på arbetarklassen och landsorganisationens ordförande Largo Caballero trädde i spetsen för den nya regeringen. Här stod nu arbetarklassens regering i det kämpande Spanien övergiven av de länder av vilka den borde haft all rätt att påräkna stöd. Under det Tyskland och Italien ohejdat fortsatte med sin intervention vidhöll de demokratiska staterna noninterventionsbluffen.

Sverige med i blockaden mot Spanien.

I likhet med övriga stater anslöt sig även Sverige från början till noninterventionspakten. I av regeringen utfärdad skrivelse härom heter det bl. a.: ”Kungliga regeringen förbjuder all direkt eller indirekt export, återexport eller transito med destination till Spanien, de spanska besittningarna eller den spanska zonen i Marocko, av alla vapen, alla ammunition och krigsmaterial liksom också alla aeroplan, monterade eller icke, samt varje krigsfartyg”. Till detta uttalande fogades ett beklagande av ”de tragiska händelser, som utspelas i Spanien”. Vidare uttalas regeringens vilja, att upprätthålla ”goda relationer mellan de båda folken”. På samma ”vänskapliga” sätt handlade övriga demokratiska länder mot sin överfallna bundsförvant.

Vid början av 1937 års riksdag framfördes frågan interpellationsvis i andra kammaren av kamrat Nils Flyg. I interpellationen framhölls:

”Sverige såsom en demokratisk stat i likhet med övriga demokratiska stater har ett ofrånkomligt intresse av att Spaniens författningensliga regering förmår bemästra det nazifascistiska upproret, vilket, om det skulle utvecklas till en seger för dess ledare, skulle utöka antalet diktaturstyrda stater med ytterligare en samt väsentligen förskärpa motsättningarna mellan stormakterna i Europa, bl. a. därigenom att de krigsaktivistiska nazifascisterna staternas inflytelsesfär än mera skulle vidgas. Lika uppenbart och obestridligt är, att det övervägande flertalet av Sveriges folk — däribland arbetarklassen — helt känner en stark intressegemenskap med de spanska regeringstrupperna och vill att inbördeskriget skall avgöras med en snabb seger för Spaniens lagliga regering. Det goda resultat, som den svenska arbetarrörelsens gemensamma insamlingsaktion till förmån för det av kriget lidande spanska folket på kort tid uppnådde, samt den spontana aktivitet, som utvecklats i denna solidariska hjälpkaktion från medlemmarna inom olika arbetarorganisationer, ger en ypperlig bild av folkstämningen i detta avseende. Ett gripande bevis av samma art var det budskap, som för några dagar sedan från Spaniens slagfält nådde vårt land — förtäljande, att en ung student, en teolog, vilken lämnat sina studier för att såsom frivillig delta i kampen för demokrati och frihet, mött döden i denna kamp. Långt in i borgerliga kretsar lever en stämning av liknande karaktär.

Det är under sådana förhållanden naturligt, att hos mången existerar missnöje med exportförbudet beträffande vapen och krigsmaterial för Spaniens vidkommande. Särskilt begripligt blev detta missnöje, då det snart blev känt, att de upproriska generalerna erhöll krigsförnödenheter — ja, sedermera även soldater — från Tyskland och Italien. Då därtill påståenden cirkulerar, att de ovannämnda makterna samt Portugal, under den tid spanska Inbördeskriget pågick, fått köpa vapen från Sverige, är det naturligt att missnöjet med Sverige officiella position ytterligare vidgats.”

Som lämpliga åtgärder utan att Sverige därför skulle kunna anklagas för att ha brutit de ingångna bestämmelserna i noninterventionspakten, men ändå utföra något mera än blott en ”armarna-i-kors-politik” hävdade interpellanten att svenska staten borde lämna bidrag till krigets olyckliga och nödlidande offer, genomföra ett generellt förbud för all

vapenexport och slutligen, att Sverige borde ”inför världsoptionen hävda, att non-interventionspaktens hela existens och värde är beroende av att den respekteras av samtliga makter, vilka undertecknat densamma.” Vidare begärde klart besked huruvida licens för vapenexport till Tyskland, Italien eller Portugal utfärdats,

Den socialistiska interpellationen samt en högerinterpellation rörande Spanien besvarades en tid senare. I svaret bekräftades farhågorna om att Franco erhållit visst krigsmateriel från Sverige. Detta hade skett därigenom att vissa sprängämnen hade exporterats till Portugal, varifrån de tydligt hamnat hos Franco. Man torde med stor visshet kunna dra den slutsatsen att bomber med sprängstoff från Sverige härigenom kommit till användning i kriget mot Spaniens folk! Justitieministerns svar var svävande, men sympatiskt lagt för den spanska regeringen.

Men stormakterna intrigerade vidare, och de små 'staterna har nickat med. Någon vecka sedan justitieministern avgivit det mot spanska regeringen välvilligt hållna svaret på interpellationen, var regeringen och riksdagen färdig att gå ett steg vidare på noninterventionsbluffens väg. Den 22 februari framlade regeringen tvenne propositioner med dels förslag till lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien, dels ock förslag rörande den kostnadssumma av omkring 260,000 kronor pr år som beräknades skulle komma att utgöra Sverges del i de gemensamma kostnaderna för kontrollens upprätthållande. Meningen var att lagen omedelbart skulle trumfas igenom, vilket dock hindrades genom att socialisterna genom Kilbom, som vid denna tid ännu inte var socialdemokrat, begärde bordläggning, varigenom riksdagsledamöterna hann att något se på förslaget samt väcka motioner i frågan,

Lagförslaget stadgade bl. a.

1 §

Tar svensk medborgare värvning till krigstjänst i Spanien, straffes med fängelse i högst sex månader eller dagsböter.

2 §.

Söker man genom gåva, betalning eller utfästelse om ersättning eller på annat likartat sätt, eller genom hot eller missbruk av överordnad ställning förmå någon att taga värvning till krigstjänst i Spanien, dömes till fängelse i högst sex månader eller dagsböter.”

Vid behandling av förslaget förelåg bl. a. motioner från socialdemokraterna Fredrik Ström och Georg Branting, vilka föreslog att den föreslagna lagtexten ”straffes med fängelse i högst sex månader eller dagsböter”, skulle ändras till ”straffes med dagsböter”.

:Socialistiska gruppen hemställde om avslag på propositionen. Kommunister väckte ingen motion och anslöt sig vid behandlingen av frågan till förslaget även i fråga om fängelsestraffet för frivilliga. Förslaget antogs efter votering i andra kammaren. Och så var de frivilliga kämparna juridiskt stämplade som brottslingar!

Noninterventionsplanen var tillrättalagd för Franco.

Man säger att de demokratiska staterna har blivit lurade av fasciststaterna. Detta är naturligtvis sant i och för sig. Fasciststaterna har brutit noninterventionsöverenskommelsen. Men det må å andra sidan sägas ifrån att om demokratiens representanter någonsin trodde på fasciststaternas löften, så gick de härigenom otroligt lätt i den fascistiska fällan. Noninterventionsplanen verkar nämligen närmast tillrättalagd för fascisternas överträdelser. Sålunda skulle gränsen mellan Spanien och Frankrike bevakas mycket väl av den internationella övervakningskommittén, som för detta ändamål utrustats med mycket långt gående befogenheter, under det gränsen mellan Spanien och Portugal skulle i stort

sett bevakas av det med Franco förbundna Portugal och fascisterna själva. Den portugisiska kusten bevakades inte alls. Därigenom har Portugal blivit en viktig militär bas för Franco, och landgränsen mellan Portugal och Spanien har stått öppen för de av Franco önskade transportererna för militära ändamål. En redogörelse rörande dessa förhållanden lämnades riksdagen i ett av utrikesutskottet till utlåandet bifogat förslag. Vi citerar ur detta aktstycke det väsentliga rörande bevakningen av landgränserna:

”I vad angår den fransk-spanska gränsen skall en chefs-agent leda övervakningsarbetet och upprätthålla förbindelserna med polis- och tullförvaltningarna. Vidare skall finnas agenter, ansvariga för övervakningen av en zon vardera. Det löpande övervakningsarbetet skall utföras av lägre tjänstemän. Chefsagenten och hans underordnade skall åtnjuta diplomatiska immuniteter, och chefsagenten skall ha rätt till fri kommunikation med non-interventionskommittén, övervakningspersonalen skall äga fritt tillträde till skeppsdockor, järnvägsanläggningar etc. samt rätt att där företa undersökningar, att hos myndigheterna begära handlingar och att granska resandes pass.

— — —

Vad beträffar *landgränsen* mellan Spanien och Portugal har portugisiska regeringen förklarat sig ej kunna medgiva upprätthållandet av en internationell kontroll å sitt område. I stället har den inbjudit brittiska regeringen att sända observatörer till Portugal med uppdrag att konstatera, att Portugal uppfyller sina förpliktelser enligt noninterventionsöverenskommelsen. Dessa observatörer, som skall anknytas till Storbritanniens ambassad och konsulat i Portugal, skall erhålla erforderliga lättnader för fullgörandet av sina uppgifter men skall ej äga de befogenheter, som föreslagits i non-interventionskommitténs övervakningsplan, och ej erkännas såsom ombud för en internationell organisation. Brittiska regeringen har åtagit sig att genom dylika observatörer, enligt uppgift till ett antal av 130, svara för övervakningssystemets genomförande i vad angår den spansk-portugisiska gränsen.”

Som man finner av ovan lämnade redogörelse var gränsen stängd för den spanska regeringen under det att Franco hade alla möjligheter för sina vapen- och trupptransporter från Tyskland, Italien och Marocko. Detta påpekades även under riksdagsdebatten av representanter för såväl socialistiska som socialdemokratiska partiet.

Sålunda framhöll kamrat Flyg bl. a.: Om man följt den engelska politiken gent emot inbördeskriget i Spanien och i dag får veta, att den betingelse, som Portugal gått in för beträffande kontrollen av sin gräns, över vilken säkerligen större delen av den ammunition och de sprängämnen som gått till Franco passerat, är, att den skall stå under kontroll av brittiska observatörer och sedan tror, att detta skulle utgöra någon garanti för att den gränsen därmed vore stängd, då ser man säkerligen allt för flyktigt på det allvarliga spörsmål vi här diskuterar.”

Socialdemokraten Hallen påpekade:

”Man fäster sig vid, att det icke tycks stå mycket om någon kontroll över någon slags intervention i luften, men icke är väl de intresserade staterna så hjälplösa att icke den vägen kunde beträdas även i fortsättningen. Det heter också, att på den spansk-portugisiska gränsen, som, om jag icke är fel underrättad, är bortåt 120 mil lång, vill ju först och främst Portugal icke tillåta dessa non-interventionsstater att själva ombestyrja kontrollen. Inom parentes sagt är det ganska märkligt att de lilla Portugal, om man tänker på det förhållande, till vilket det står speciellt till Storbritannien, nu kan stimuleras till en sådan självständig och karsk hållning. Det ger ju anledning till åtskilliga reflexioner. Men i alla fall har man gått med på att på denna 120 mil långa landgräns skall 130 s. k. observatörer få utplanteras. Det blir bortåt en herre per mil. Det blir väl icke precis så i verkligheten, men nog har vi en känsla av att denna sak också kommer att höra till de ömma punkterna.”

Lagförslaget antogs emellertid. Och nog har det visat sig att kontrollen kommit att tillhöra ”de ömma punkterna”.

Arbetarfront i revolutionens Spanien.

Då regering och folkfront vacklade inför Franco-kuppen den 18 juli reste sig arbetarna spontant till kamp mot fascisterna. Den 22 juli bildades **Kataloniens antifascistiska miliskommitté** bestående av alla antifascistiska grupper i Katalonien. Kommittén tog ledningen av kampen samt ansvaret för ordningen och det revolutionära tillståndet. En proklamation av följande lydelse utfärdades:

”I enlighet med det dekret som av det Katalanska generalitet tillkännagivits i dagens officiella bulletin, har Kataloniens antifascistiska miliskommittébeslutat följande, som är bindande för alla medborgare:

- 1) Revolutionstillstånd införes härmed, och för dess upprätthållande är alla organisationer som tillhör kommittén ansvariga,
- 2) Kommittén har förordnat nödvändiga ombud med uppdrag att punktligt utföra kommitténs föreskrifter för uppsiktens och verksamhetens upprätthållande. För detta ändamål skall dessa ombud bära motsvarande kreditiv för underlättande av identifiering.
- 3) Dessa ombud kommer att bli de enda av kommittén erkända. Alla som handlar oberoende av dem kommer att betraktas som motståndare och får bära konsekvenserna i form av den bestraffning, som av kommittén beslutas.
- 4) Nattbefälet kommer att särskilt strängt behandla alla som söker störa det revolutionära tillståndet,
- 5) Från klockan 1 till 5 e. m. kommer gatorna att stå öppna för följande:
 - a) personer som av organisationer tillhöriga miliskommittén officiellt erkännes,
 - b) personer ledsagade av föregående, och vars pålitlighet styrkes,
 - c) personer som av omständigheterna tvingas att rättmätigt lämna sina hem.
- 6) För syftet att värva medlemmar till den antifascistiska milisen bemyndigas de organisationer som utgör kommittén att öppna rekrytläger och utbildningsplatser. Villkoren för sådan rekrytering kommer att i detalj formuleras genom privat underrättelse,
- 7) Kommittén hoppas att den, ställd inför nödvändigheten att införa revolutionärt tillstånd mot fascisttrupperna, icke skall behöva taga sin tillflykt till disciplinära åtgärder för att genomföra sina beslut.”

Några veckor efter Francokuppen bildades efter överläggningar en **antifascistisk samarbetskommitté** mellan de olika antifascistiska riktningarna. Initiativet härtill togs av organisationerna i Katalonien. Den överenskommelse som denna kommitté lyckades träffa mellan de olika riktningarna inom arbetarklassen innehöll de samförståndsprinciper, som sedan blev ledande för organisationernas arbete. Huvudsakligen skulle kommittén vara förankrad inom fackföreningsrörelsen men arbeta under medverkan av de politiska riktningarna.

Samarbetskommittén utarbetade ett program, enligt vilket förutsattes ömsesidig hänsyn till varandras organisationer och ömsesidigt samarbete för ”att dirigera den ström av enhet, som frambröt under striderna den 19-20 juli”. Den enhet som i början av revolutionen grundlades för samarbete mellan de olika arbetarriktningarna fick den största betydelse för det spanska folket inom den antifascistiska fronten.

Emellertid hann endast ett halft år förflyta innan kommunisterna genom intriger började äventyra den revolutionära enheten till förmån för rent borgerliga intressen och på bekostnad av de revolutionära krafterna. Den kommunistiska hetsen har åstadkommit splittring av arbetarfronten med upplösning av Caballeros regering, förföljelse mot revolutionära arbetarledare och förbud mot POUM, som därmed drivits till illegalitet.

Förenade oberoende marxistiska arbetarpartiet. (P. O. U. M.)

POUM är ett rent socialistiskt parti. Dess medlemmar har tidigare varit anslutna till Tredje Internationales men lämnat denna. Därigenom har partiet förföljts av Komintern genom en hets- och lögnkampanj liksom partier i andra länder som tidigare varit anslutna till Komintern, men som ansett sig nödsakade att utträda. Internationellt är POUM anslutet till Internationella Byrån för Revolutionär Socialistisk Enhet. Vid partiets första framträdande under ledning av Joaquin Maurín och Andrés Nin proklamerades som huvudsyfte enighet av Spaniens arbetande folk på socialistisk grund. Vid tiden för Franco-kuppens utbrott befann sig Maurín på organisationsturné i de delar Franco segrade. Han blev tagen av fascisterna och man trodde på starka skäl att han blivit mördad. I mitten av sept. 1937 fick man meddelande om att han satt i ett Francofängelse. Partiet fortsatte sin kamp under Nins ledning och var f, ö, det enda mera betydande arbetarpartiet i Katalonien vid tiden för fascistkuppen. I denna del av Spanien blev segern över Franco fullständig, och fascisterna rensades ut ur Katalonien,

Nin invaldes i den katalanska regeringen som justitieminister. Han blev sedan utmanövrerad genom intriger från kommunistiska partiet. Sedermera har han fängslats och under kommunistisk bevakning försvunnit.

Kommunisterna, som gått in för att hindra socialismens genomförande i samband med segern över Franco, igångsatte den skamligaste hets- och lögnkampanj mot POUM och dess ledare. POUM gjorde eftergifter för att ej äventyra enigheten inom den antifascistiska fronten. CNT, som samarbetat utmärkt med POUM, gick med på samma eftergifter, allt i enighetens intresse.

Vad POUM ville och dess kamp för att uppnå samförstånd mellan de olika arbetarorganisationerna, belyses klart i den proklamation och förslag till katalanskt regeringsprogram, som utgick från dess centralkommittés sammanträde den 28 mars 1937 i samband med den katalanska regeringskrisen. Proklamationen, som innehåller tretton programpunkter lyder:

”Regeringskrisen i Katalonien, som har varit latent ända sedan regeringen konstituerades, är en maktkris. Det finns i Katalonien ingen regering som är i stånd att genomföra sina dekret och beslut.

En sådan regering finns inte, därför att de hittills bildade regeringarna inte har motsvarat den situation, som skapades den 19 juli. Denna situation karakteriseras av arbetarmassornas aktiva roll, såväl i den väpnade kampen mot fascismen som i landets ekonomiska återuppbyggande på en ny basis. Det kräves en regering, som leder massornas vilja och ger alla problemen en konkret och radikal lösning genom införandet av en ny ordning, som innebär en garanti för såväl revolutionens seger som en seger vid fronten.

Denna regering kan endast vara en regering, som är bildad av representanter för arbetarklassens alla politiska och fackliga organisationer, och som genast ägnar sig åt genomförandet av följande program:

1. Socialisering av storindustrin och samfärdsmedlen.
2. Nationalisering av bankerna.
3. Kommunalisering av bostadshusen,
4. Bildande av en av arbetarklassen kontrollerad armé
5. Skapandet av en enda kår för den inre ordningen på grundvalen av de kontrollpatruller och den politjänst, som upprättats i revolutionen samt inrangering av de tidigare formationer, som visat sin solidaritet med arbetarklassen.
6. Omedelbar offensiv i Aragon.
7. Nedskrivning av de högre lönerna.

8. Monopol på utrikeshandeln,
 9. Skapandet av en leveranskraftig solidariserad och starkt centraliserad krigsindustri,
 10. Nationalisering av lantgodsen med brukanderätt för dem som arbetar på dem, beviljande av nödiga krediter. Utnyttjande av de stora jordegendomarna och nödig hjälp åt de kollektivhushåll, som under revolutionen har visat sig livskraftiga.
 11. Oförsonlig kamp mot mellanhänder och spekulanter genom rigorös och direkt kontroll över livsmedelsdistribution och priserna.
 12. Hastig och noggrann organisation av luft- och kustförsvaret över hela området.
 13. Inkallandet av en kongress av ombud för arbetare och bondefackföreningar och milis, som bestämmer grunden för den nya regimen och väljer en arbetare- och bonderegering, vilket är den mest demokratiska regering som kan finnas, eftersom den uttrycker den otvetydiga viljan hos landets väldiga majoritet och kommer att ha auktoritet att säkra en ny socialistisk ordning.”
- POUM:s försök att rädda den revolutionära enheten vann god anklang hos massorna och inom fackföreningsrörelsen och POUM började i april att på nytt vinna i ökat inflytande.

Till krigets och revolutionens Spanien.

För att inom våra respektive arbetsområden på bästa sätt kunna bidra till Spaniens kamp mot fascismen, reste kamrat Ture Nerman och undertecknad till Spanien på några dagars studier. Redan vid planerandet av en dylik resa stöter man mot de svårigheter ”noninterventionen” upptornat. I den kungörelse, som utfärdats angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget, bestäms, att resa till Spanien ”meddelas allenast den som visar sig hava giltig anledning att besöka Spanien och som uppenbarligen ej kan väntas komma att delta i inbördeskriget därstädes”.

Vår planerade studieresa hade till syfte att erhålla bästa möjliga orientering av förhållandena i Spanien även med tanke på de frågor rörande Spanien och Sverge vi i riksdagen hade att ta ställning till. Man behöver endast nämna frågor som frivilligeförbudet och straffbestämmelserna mot dem som frivilligt ämnade kämpa mot Franco, förbudet för vapentransporter på svenska fartyg till spanska hamnar och straffbestämmelserna därom, kostnadsfrågor i anledning av dylika bestämmelser m. m., som motiverar den närmare kännedom om förhållandena, de spanska myndigheternas och organisationernas uppfattning o. s. v., som ett studiebesök kunde ge.

Naturligtvis blev även vi utsatta för kommunisternas kända metoder. I sina tidningar hade de låtit kungöra att vi reste till Spanien på uppdrag av Hitler! Förklaringen ligger i att kommunisterna vid denna tidpunkt bedrev en liknande hets- och smutspropaganda mot POUM. Metoderna är så hutlöst skamliga och brottsliga att de icke tillräckligt kan brännmärkas. Mera skall i detta sammanhang inte offras av utrymme för att visa sluskarna tillbaka.

Våra rekommendationer var äkta. Sådana hade erhållits av Svenska hjälpkommitténs ordförande, advokat Branting, av SAC:s förtroendeman, av Socialistiska partiet och av spanska regeringens minister i Sverge, Palencia. Det var endast på utrikesdepartementet det hakade upp sig litet. Man fann emellertid att vi hade giltiga skäl för vår resa och så klarades den saken. Däremot avslogs ansökan från kamrat Evald Höglund, som dock tidigare vistats i Spanien, som representant för Internationella ungdomsbyrå och befann sig tillfälligt i Sverge för åtagna affärsuppgifter för ett spanskt tidningsföretag. Ja, så effektivt tolkas bestämmelserna rörande frivilligeförbudet att — enligt vad vi under rättades om — man på utrikesdepartementet t. o. m. avslagit ansökan från en kvinna, som dock uppvisat intyg om arbetsanställning i Barcelona och som nyligen haft arbete i Spanien. Frivilligeförbudet är sannerligen mer än effektivt.

Emellertid godkändes våra motiv för resan och den 30 april skakade vi hand med den spanska milisens vaktpost där den fransk-spanska gränsen på Pyrenéerna slutar vid Medelhavet. Vakternas: ”No Pasarán!” gällde ej oss. Vi var välkomna och vaktposten försäkrade oss att spanska folket skulle försvara arbetarnas Spanien. ”Hitler och Mussolini hade menat att de skulle finna ett nytt Abessinien i Spanien, men Spanien är inte Abessinien!” Den segervisshet som låg i gränsvaktens försäkran skulle vi ofta bli i tillfälle att konstatera under vår spanienvistelse.

Livet bakom fronten.

Efter en stunds vandring nedför Pyrenéerna kommer man till den lilla fiskarstaden Port-Bou i en vik av Medelhavet. Det är livligt på gatorna och det vackra vädret har lockat till livlig frekvens på gatuserveringarna. En väldig affischpropaganda bedrivs. Man möter olika antifascistiska riktningars initialer i brokig blandning av propagandabilder för milisen, folkfronten, POUM, PSUC, UGT, CNT-FAI och det nya Spanien.

Men var är soldaterna? Man ser inga uniformerade militärer, som man kanske väntar sig i ett land i krig. Nej, här har arbetsblusen besekrat uniformen. Man ser massor av män i vapen, men utan uniformer. Många milismän är mycket lätt klädda i den starka sommarvärmens, skor, byxor, skjorta och livrem — det är allt — och så geväret i en rem över axeln. Men varför dessa beväpnade män bakom fronten? Luftkriget och anfallen från havet. Man kan när som helst vänta angrepp och måste vara beredda att möta dessa,

Man har lärt av överraskningarna från Franco-sidan. Det finns redan i gränsstaden Port-Bou åtskilliga märken efter kriget och Francos flygbombardemang. Stationshuset är ramponerat, de flesta fönsterrutorna har krossats och en stor magasinsbyggnad intill stationen har fullständigt förstörts. Det är krigets verkningar. Men i dag är det lugnt, endast märkena efter bombnedslagen samt männen i vapen minner om att man befinner sig i ett land med krig och revolution.

Tåget, som skall föra oss vidare till Barcelona, fylles till sista plats. In genom spärrarna vid stationen kommer en ständig ström av kvinnor och män — mest kvinnor -- bärande säckar och stora knyten: Bröd! Upp på tåget med säckarna, Är det arbetarnas internationella hjälp? I varje fall är det hjälp från länder med fred och bröd, och det är brist på bröd och spannmål i Spanien.

Sakta går tåget mot Barcelona. Strax utanför Port-Bou går den dubbelspåriga järnvägen över en djup klyfta av några räslängders bredd. Här ”kryper” tåget fram och det ges god tid att undersöka orsaken härtill. De bastanta järnbalkarna på ena sidan bron är delvis avslitna och böjda i olika riktningar. Rälsen och underlaget till det andra dubbelspåret är uppslitna flera meter. Det är den ödeläggande verkan från en fullträff från en tysk eller italiensk flygmaskin. Och nu pågår arbetet för fullt med att reparera skadan. På båda sidor om järnvägen pågår det fredliga arbetet så långt ögat når. Här ligger större och mindre jordbruk blandade med stora vinodlingar. Man plöjer med åsnor eller kor i omväxling med en och annan häst. Hö skördas, havre skäres och såningsarbete bedrivs. Det ryker ur fabrikernas skorstenar vittnande om att det arbetas i Spanien.

Snart skymmer det därute, det blir mörkt och lamporna tänds i kupéerna. Endast varannan lampa lyser och dessa har försetts med ett ljuddämpande gredelint omhölje. Det är farligt, om belysningen skulle tränga ut genom fönstren, då skulle det tjäna som ledning för fiendens kulor och bomber. Av samma anledning hålles fönsterluckorna till boningshusen väl tillslutna. Några timmar försenade når vi Barcelona mottagna av ett par kamrater, som vinkar igenkännande med ungdomsförbundets tidning, Avantgardet. Så bär det av i bil genom de ljuddämpade gatorna till vårt hotell Victoria, som under några händelserika dagar blir vårt huvudkvarter.

Vi hade tänkt oss att få vara med om 1:sta majdemonstrationen i Barcelona, men detta gick om intet helt enkelt därför att — det inte ordnades någon demonstration. Det åberopades tre skäl härför. Man ville undvika allt för stora folksamlingar; man arbetade och skänkte 1:sta maj-avlöningen till milisen och försvaret mot Franco och — man var inte tillräckligt eniga inbördes för att ordna gemensam demonstration. För att manifestera majfirandet hade man vidtagit andra åtgärder. Sålunda hade man rest ett stort provisoriskt monument mitt på Plaza de Cataluna. På dess sidor propagerades konstnärligt och effektivt i bilder och text för arbetet inom industrier och jordbruk, för folkexercis och för kampen mot Franco. Över den stora gatumynningen till Ramblas, den stora huvudgatan från Plaza de Cataluna, hade rest en väldig port av papp med bilder föreställande ett par kraftiga armar, vilka möttes i höjden med händerna omslutna kring hammaren och skäran, arbetets tecken,

Här och var på gatorna träffar man på blomstergrupper, kransar och buketter och mitt i grupperingen ett fotografi eller en tavla. Det är en hyllning åt dem som stupade i striden mot Franco dagarna närmast den 18 juli, då Katalonien rensades från fascister.

Vi hade ett omfattande program för vårt besök. Det gällde sammanträffanden med representanter för olika organisationer och riktningar inom den antifascistiska fronten, besök på institutioner, förläggningar och fabriker. Vi önskade få reda på de olika organisationernas ställning till dagens problem, deras ställning i förhållandet till varandra och deras syn på kriget och framtiden. Vi hade goda rekommendationer och blev mottagna av alla med största välvilja och förtroende. Många gånger hade vi anledning att konstatera en befriande frånvaro av likriktning för att i stället finna folkets självständighet och egen initiativkraft i förening med det sant mänskliga, som karakteriserar Spaniens folk,

Produktionen äges eller kontrolleras av fackföreningarna.

I republikens Spanien ställdes frågan om en ny ordning, rörande företagens drift, på dagordningen i omedelbart sammanhang med segern över Franco. De gamla ägarna hade i stor utsträckning försvunnit. De hade delvis stupat i striderna eller flytt med Franco till fascismens landvinningar eller de hade i god tid satt sig i säkerhet i andra länder, ruvande på att fascismen skulle segra och de kunde återvända till sin jord, sina fabriker, sina slavar och sin profit. Med arbetarnas seger uppstod en ny situation. Men företagen måste drivas för att folket skulle kunna leva och föra kampen vidare. De stora fabrikerna socialiserades helt spontant och arbetarna fortsatte med sin tidigare sysselsättning. På de stora jordbruken delade bönderna upp jorden eller bildade jordbrukskollektiv. Inom stora delar av Spanien, exempelvis inom Katalonien, som först och fullständigt segrade över fascismen, är t. o. m. hotell och rakstugor socialiserade.

Övertagandet av produktionen har skett efter organisationernas styrka inom respektive arbetsplatser eller arbetsområden. Företagen ledes ofta av kommittéer valda på möten då minst 75 proc. av arbetarantalet måste närvara och delta i valet. Mellan de olika företagen bedrivs även ett samarbete så att starkare får lämna en viss del av sitt överskott till svagare industrier, så att större likhet i löneavseende kan uppnås och produktionen bättre hållas igång.

Även enskilda affärsmän och saluhallar står under fackföreningarnas kontroll. På skyltar uppsatta i butikerna och över salustånden upplyses om vilken organisation affärsinnehavaren kontrolleras av. Han har rätt att välja vilken organisation han vill, CNT eller UGT. Härigenom synes UGT:s inflytande stärkts, då många från den småborgerliga riktningen valt denna organisation,

Majrevolten i Barcelona.

Barcelona har varit skådeplatsen för åtskilliga revolter. Men majrevolten 1937 har fått sin

särskilda innebörd genom att den igångsattes av en kommunistisk polispresident och att man sedan har anklagat POUM som ansvarig för revolten. Kommunisterna i olika delar av världen hetsar och söker skapa pogromstämning mot POUM, vars ledare till stort antal sitter inspärrade i de spanska fångelserna anklagade för att ha organiserat revolten.

Med tanke på revoltens innebörd och på debatterna om dess orsaker, kan det vara på sin plats att ge en skildring av våra upplevelser i revoltens mitt. Vi hade vår dagordning klar för den 3 maj. Den upptog besök på saluhallar och i butiker med syfte att ta reda på varupriserna, få en uppfattning om varutillgång o, s. v., besök på regeringen propaganda-kommissariat för ordnande med resa till Valencia och Madrid påföljande dag; den upptog intervju med kamrat Gorkin, en av POUM:s främsta ledare och la Batallas huvudredaktör, besök på en fabrik inom metallindustrin, sammanträffande med CNT:s propagandachef Souchy och så skulle dagen avslutas med tal i radio. Vid tvåtiden var första delen av dagordningen avverkad och vi hade återkommit till middagen på hotell Victoria.

Vid tretiden får vi höra att det ”är uppror på Plaza Cataluna”, alltså utanför vårt hotell. Vi skyndar oss till fönstren med utsikt över plazan. Det är mycket folk, men vi ser inget som kan kallas uppror. Tvärtom tycks det största lugn råda. Efter en halvtimme går vi till POUM:s expedition, träffar kamrat Gorkin och får ett längre samtal. Detta — som rörde POUM:s allmänna politiska ställning till socialiseringen, partiet och övriga organisationers styrka, samarbete och meningsskiljaktigheter, kampen vid fronten, stormaktsintrigerna samt arbetarnas och bönderna gemensamma intressen — har av kamrat Nerman refererats i Folkets Dagblad den 27 maj, och jag skall i detta sammanhang ej uppehålla mig vid detta. Vid 5-tiden tar vi farväl av kamrat Gorkin och lämnar partilokalerna. Så sent som vid denna tid är allt lugnt i och vid POUM:s hus. Inga åtgärder hade vidtagits, som tydde på att man väntade uppror, mycket mindre planerade dess igångsättande. Jag skiljdes med kamrat Nerman och fortsatte till CNT:s hus för att träffa kamrat Souchy. Något före 7 lämnade jag CNT och gick till hotellet.

Under tiden hade skottlossningen tilltagit ute i staden, men inte heller vid CNT:s lokaler hade man vidtagit några extra försvarsåtgärder. Men på gatorna var det oroligt. Det kastades upp barrikader på en och annan plats, och på bakgator och i gränder stod man klungvis och diskuterade. Skottlossning hördes från flera håll och ett flertal beväpnade polismän posterade på gatorna. Huvudgatan till hotellet var oframkomlig och visslade av kulor, som avsköts i riktning från kommunisternas hus. Man fick söka sig fram till hotellet på andra gator. Vid hotellets port stod en posterande grupp av Guardia Asaltos väl beväpnade polismän. Utanför kommunisternas hus snett över gatukorsningen vid vårt hotell hade byggts barrikader.

De två första våningarna i hotell Victoria vimlade av Guardia Asaltos beväpnade polismän. Dessa hade även tagit hotellets tak i besittning och härifrån sköt man in i de ovanför liggande våningarna i telefoncentralen, andra huset från vårt hotell.

Vi stod sålunda mitt i centrum för en revolt som sedan pågick i fyra dagar. Ryktet, som nått oss vid tretiden, om uppror på Plaza de Cataluna hade sålunda inte varit förhastat. Det var här revolten öppnades av Guardia Asaltos polis, som med bruk av vapen sökte tränga sig in i telefoncentralen och taga denna från landsorganisationerna CNT och UGT, som gemensamt innehade, kontrollerade och ansvarade för telefonbyggnaden allt sedan den tagits från fascisterna den 18 juli.

Polisens överfall verkade i provokatorisk riktning. Arbetarna såg sina vinster från julidagarna hotade. De hade själva utan vapen och med en tvekande regering tillkämpat sig vapen och seger över fascisterna. De var beredda att med livet som insats behålla och försvara vad de vunnit. De hade under år av kamp lärt sig att ta egna initiativ och litade på sin egen kraft och sitt eget omdöme. Några timmar efter överfallet på telefonhuset stod

därför hela arbetarklassen i försvarsställning. Arbetet stannade av, affärerna stängdes, inga bilar, spårvagnar eller bussar gick längre. Folk kunde ej längre vistas på gatorna. Barcelona var på nytt i belägringstillstånd.

Den katalanska regeringen upplöstes och ersattes med en ny på fyra man, två från borgerliga partier och en från vardera landsorganisationerna CNT och UGT. Fackföreningsmannen från UGT, Sesse, hann emellertid inte tillträda sin befattning. Han dödades av en förlupen kula, då han i bil skulle bege sig till sitt nya ämbete. I hans ställe utsågs en annan fackföreningsman från UGT.

Sessés död syntes dämpa stridsviljorna, ty dagen efter — Sessé dödades den 5 maj — började livet återta normala former och den 7 var allt åter lugnt. Trafiken kommer i gång, affärerna öppnas åter, barn leker på gatorna och i de övergivna barrikaderna och arbetet bakom fronten börjar på nytt. Men enligt rykten och tidningsuppgifter hade ca 500 personer fallit i striden och något tusental låg svårt sårade på Barcelons sjukhus.

Vem bar ansvaret för revolten? Naturligtvis polispresidenten, som organiserade anfallet på telefoncentralen. Han fick även avsked från sin befattning, för vilken han visat sig vara så olämplig. Men skymtar inte bakom polispresidenten Sala det kommunistiska partiet, i vilket han var medlem? Kommunisternas vettlösa hets mot POUM och dess ledare liksom mot andra riktningar, som vill föra den spanska kampen till en seger för arbetarna och socialismen, tyder på att Sala handlade på partiuppdrag, och att kommunistiska partiet i så fall bär ansvaret för de blodiga maj-dagarna i Barcelona.

Vart går Spanien?

Folkfronten segrade över fascismen vid valet i februari 1936 och arbetarfronten segrade över fascismen vid kraftmätningarna omkring den 18 juli i stora delar av Spanien. Efter denna seger har, som vi av det föregående funnit, folkfronten åter framträtt. Denna kan emellertid delas upp två grupperingar, varav den ena vill fullborda segern över Franco men i fråga om samhällsskick stanna vid borgerlig demokratisk republik. Till denna riktning hör de borgerliga partierna främst understödda av kommunisterna samt en socialdemokratisk högerflygel. Den andra riktningen vill genomföra socialismen i samband med segern över Franco. Till den senare riktningen räknas CNT, POUM, Anarkisterna och den Socialdemokratiska vänstern.

Barcelonaupproret var givetvis ett uttryck för motsättningarna inom den antifascistiska fronten. Anhängarna av den borgerliga republiken hade även före upproret dryftat möjligheterna av att förbjuda POUM emedan man inom denna organisation hade de mest målmedvetna socialisterna. Det är att märka att man allmänt ansåg POUM-medlemmarna som goda revolutionärer. Efter Barcelonaupproret har också POUM förbjudits, dess ledare häktats och svävar i fara för sina liv. Sålunda har Andres Nin "försvunnit" från det fängelse polisen fört honom och där han ensam befann sig med sina vaktare. Att han skulle ha rymt, som en del kommunister vill göra gällande, måste på grund av sin orimlighet fullständigt avvisas. Han bevakades av kommunistisk polis och Nins vänner har den bestämda uppfattningen att han dödats.

Motsättningarna får emellertid inte äventyra enigheten mot fascismen. Och den enigheten höll även under de påfrestande Barcelonadagarna, då arbetarfrontens folk tappert kämpade vid krigsfronten och stannade kvar där fast de fruktade att deras organisationer kunde äventyras. Kampen mot Franco var dock det väsentliga och medvetandet härom höll dem kvar på sina poster.

Spaniens folk har troget stått på sin vakt mot fascismen. När man sett med vilken lätthet nazismen segrade i Tyskland, och vet hur väl fascismen förberedde sin kupp i Spanien, förstår man kanske bäst betydelsen av det spanska folkets kamp. Deras kamp är vår.

Världens övriga arbetare må veta sin plikt och genom sina organisationer bringa den hjälp, som är nödvändig, så att den spanska kraftmätningen blir ett nederlag för fascismen och en seger för friheten och socialismen.

Lästips

August Spångberg: [I tidens ström](#) (memoarer som även innehåller avsnitt om Spanien)